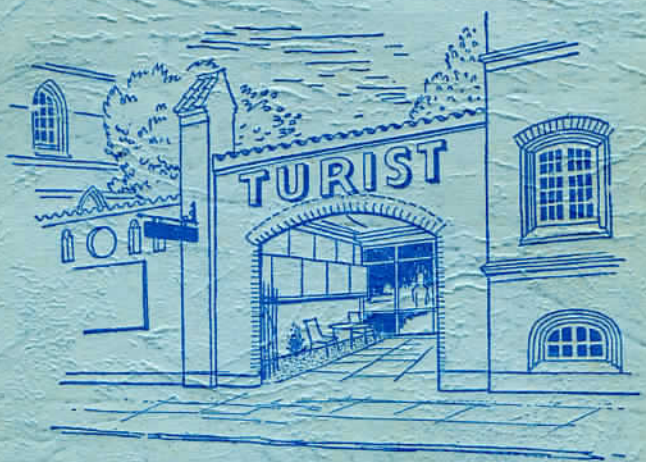

ROSKILDE TURISTFORENING

1909 1959

EN JUBILÆUMSHILSEN

FRA

ROSKILDE TURISTFORENING

FESTSKRIFTET ER EN GAVE FRA FERRANIA TEKNIK, ROSKILDE

Hold Ferie i Roskilde
og dens skønne Omegn.
ROSKILDE
THE CITY OF ROYAL TOMBS
DENMARK
Chr. Bang:
ROSKILDE
med Turé i Omegnen
RUNDT ROSKILDE FJORD
ROSKILDE
TURIST FØRER ROSKILDE
UDGIVET AF TURISTFORENING
ARTHUR FANG
ROSKILDE
ROSKILDE
Danmark
SCT. LAURENTII KIRKE
Roskilde
adelige Jomfrukloster
Middelalderlige kirker i Roskilde
RISØ
ATOMENERGI KOMMISSIONENS FORSØGSANLÆG
ROSKILDE
- zones vertes

Byen . . .

Hvorfor disse tåbelige byer? Spøgefuldt blev spørgsmålet rejst i radioen af en ung arkæolog, og han besvarede det med et: de kommer, når de komme skal.

En by er et produkt af de givne forhold, ofte handel og færdsel. Er byen der først, må den pænt følge med i århundredernes store bølgebevægelse, men selv tage tiden iagt i det mindre.

Med Roskilde er det ligetil, den er om nogen – naturgroet: en fjord skærer sig dybt ind, i dens bund er en godt beskyttet havneplads. Færdsel til lands må runde fjorden, ved skæringspunktet bliver der mulighed for bydannelse. Ikke – som ventet – nede ved fjorden, det forbyder

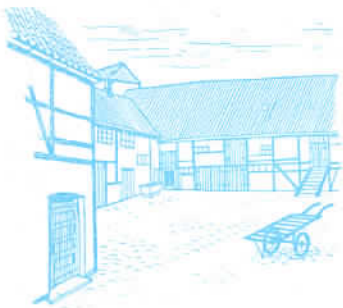

et sumpet forland, resten af en fjordarm. Byen må op på det tørre, op på plateauet og endda et godt stykke syd for dets rand.

Andre særlige forhold griber afgørende ind i Roskildes skæbne, og gør den til andet og mere end en dusin-købstad. Højdedraget, hvorpå den gror op, falder med ret bratte skrænter i nord og i vest, så den udformes ligesom et forbjerg — viden om synligt. Fra dets flanker springer rige kildevæld, siden ældgammel tid hellige og dyrkede. Helligbjergets isse, pladsen mellem plateauets rand og bygaden, er som skabt til samlingssted. Her mødes egnens bønder til blòt og til ting — om det sidste vidner endnu gadenavnet Bondetinget. Det hedenske helligsted afløses af

Et stykke ravnekrog, der forsvandt

en kristen kirke, og kirke følger efter kirke — seks helligdomme efter hverandre kan der tælles. De bringer Roskilde ind i historien.

Gennem et halvt årtusinde er Roskilde-kirken — takket være bispesædet — et gejstligt centrum af vægt og fylde, åndeligt og også materielt hovedrigt, decus carum Daciae — Danmarks herlige pryd — er det blevet kaldt.

Huse med ruder som ser mennesker, færdsel og liv.

»En by er ikke blot et sted i rummet, men et drama i tiden«. I Roskilde mere end andet sted udformet i tre afgørende akter. Den første strålende akt er bispebyen. Reformationen sønderslog den og dræbte næsten samtidig købstaden.

Tre århundreders fattigdom og vankundighed følger. Man tror på basilisker og gloende drager. Hekse brændes, selv byens »ypperste og rigeste« dame, borgmesterens enke må på bålet. Byen brændes af, een gang er det en skorstensfejerdreng; ham hugger man hovedet af. — Dramaets andet og triste akt: den forkrøblede købstad, nærmest en forvokset landsby — og det kalder en rejsende den også — hvilende i sig selv med sin lille skæbne.

Omkring midten af forrige århundrede vender bladet. Det begynder så småt at gå fremad. Nu og da vendes et nyt blad. Vi ser blot ikke, når det sker. Det kommer, uden at vi ved hvorfor. Bagefter siger man så: det var den almindelige udvikling, det lå i luften.

Den første halve snes år af det nye århun-

Den døde, røde mur og den øde grå gade.

drede har været en rig tid for Roskilde. Først nu ser vi det rigtigt. Man var begyndt at fylde mølledammene op. Roskilde kunne brede sig mod nordvest ud mod Sct. Jørgensbjerg, for senere helt at sluge det. Den gamle klump huse, som helt skjulte Domkirken og dannede to sølle småtorve, måtte falde. Et stykke ravnekrog var fulgt til dørs. Samme bemærkelsesværdige år — 1908 — åbnedes byen mod øst og nordøst. Det adelige Jomfrukloster begyndte at sælge af sin jord. En utålelig barriere var brudt.

Roskilde kunne trække vejret i sit centrum, byen kunne vokse på alle kanter, og den har gjort det i fuldt mål. Tæppet er gået op for tredje akt: Roskilde som planetby for sin gamle aflægger — storbyen.

Arthur Fang.

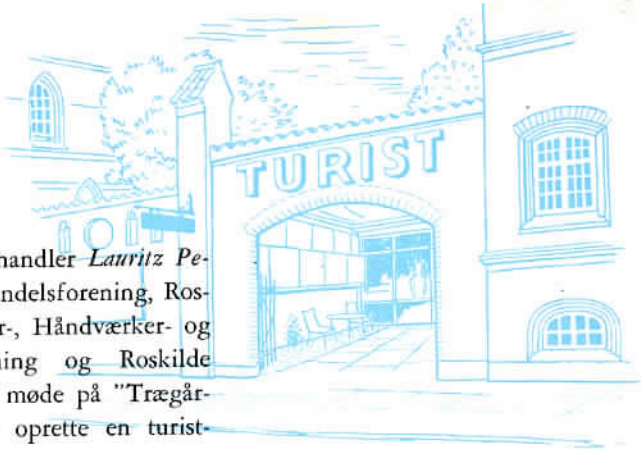

. . . og turistforeningen

Lidt historie: På initiativ af manufakturhandler *Lauritz Petersen* holdt repræsentanter for Roskilde Handelsforening, Roskilde Håndværkerforening, Roskilde Borger-, Håndværker- og Industriforening, Roskilde Beværterforening og Roskilde Grundejerforening den 31. august 1909 et møde på "Trægården" for at drøfte betimeligheden af at oprette en turistforening.

De mødte var enige om "under hensyn til byens beliggenhed og dens erhvervsliv" at arbejde for tanken, og den 19. november 1909 kunne man indkalde til stiftende generalforsamling, hvor følgende bestyrelse blev valgt:

Formand: manufakturhandler *Lauritz Petersen,* næstformand: herredsfuldmægtig *Hvass,* kasserer: partikulier *J. C. Thorning,* sekretær: journalist *Arthur Fang* samt brandinspektør *H. Schledermann.*

1912 indvalgtes boghandler *A. Flensborg* i bestyrelsen, og fra 1. juli s. å. fungerede Flensborgs Boghandel som foreningens bureau. I 1922 trak manufakturhandler *Lauritz Petersen* sig tilbage og afløstes af boghandler *A. Flensborg,* der med stor dygtighed ledede foreningen i ikke mindre end 28 år. På grund af sygdom nedlagde han formandshvervet i oktober 1950, hvorefter direktør *Arthur Fang* var formand til juli 1954, da han trak sig tilbage uden dog at forlade bestyrelsen.

I jubilæumsåret har Roskilde Turistforenings bestyrelse følgende sammensætning:

Direktør, vicekonsul *Henry Carstensen,* kordegn v. Roskilde Domkirke *Frits Christiansen,* direktør *Arthur Fang,* sparekassedirektør *Knud Henker,* bankdirektør *Th. Hors* (foreningens kasserer), hoteldirektør *Walther Jacobsen,* branddirektør *Aksel Kruse* (valgt af Roskilde Byråd), landsretssagfører *Poul Krüger,* fabrikant *Carl Larsen,* grosserer *C. W. Leegaard,* udskrivningschef, Roskilde Domkirkes værge *F. A. Madsen,* købmand *Vald. Nielsen* (foreningens næstformand) (valgt af Roskilde Byråd), landsretssagfører *B. Svarre Nielsen,* kirkegårdsinspektør *Hans Rønø* (foreningens formand) og købmand *E. Wraae.*

Som man vil se, er der een mand, der har gjort hele felttoget med: direktør *Arthur Fang*. Det må vist siges at være enestående at sidde i samme bestyrelse igennem 50 år og igennem alle årene at have ydet en positiv indsats, først og fremmest som forfatter af foreningens publikationer.

OPRETTELSE AF TURISTBUREAU

Fra april 1947 kom foreningens nuværende dygtige og energiske turistchef, *Jens Mørkegaard*, ind i billedet. Der oprettedes et kontorfællesskab med L.A.B., hvis forretningsfører *Jens Mørkegaard* var, og han ansattes som turistforeningens sekretær. Kontoret, der således samtidig i sommermånederne var turistbureau, lå på Hestetorvet i Jernbanehotellets bygning, indtil Regina Teatret i 1948 skulle ind, hvorefter det flyttedes til Algade 44 1. — I 1950 ophørte kontorfællesskabet med L.A.B., og den 15. juni åbnedes turistforeningens selvstændige bureau

En hovedvej til det sydlige udland går tværs over den gamle mølledam. —

i den ene ende af den nybyggede kiosk på Stændertorvet, og *Jens Mørkegård* fik titel som turistchef. Stedet var godt, men forholdene meget trange.

Den 22. maj 1953 blev derfor en lykkelig dag i foreningens historie, idet det nuværende turistbureau på Duebrødre Klosters grund nævnte dag indviedes. En mere ideel beliggenhed kan et turistbureau overhovedet ikke have. Alle, der standser op på Stændertorvet, får øje på det, og et overvældende antal af byens gæster betjener sig af dets service.

Domkirken spejlede sig i kapels-mølledammens stille flade.

Man kan godt kalde turistbureauet for Roskilde bys åbne dør. Her bydes turisterne velkommen og hjælpes til rette på enhver måde. Havde Roskilde ikke et turistbureau, måtte den hurtigst muligt se at få åbnet et. Man kan anstændigvis ikke propagandere for Roskilde som turistby (og det er turistforeningens hovedopgave) for så at lade gæsterne, der dagligt i sæsonen kommer i tusindvis og lægger i tusindvis af kroner i byens forretninger, skøtte sig selv.

TURISTBUREAUETS ØKONOMI

Budgettet for året 1959 balancerer med ca. 60.000 kr., og så stor en sum er nødvendig for at kunne drive turistbureauet nogenlunde tilfredsstillende. Hvordan kommer pengene?

Da foreningen arbejder i byens økonomiske interesse, modtager den 24.000 kr. i kommunalt tilskud. Resten, ca. 36.000 kr., skaffer den selv, som det sig hør og bør af en privat forening.

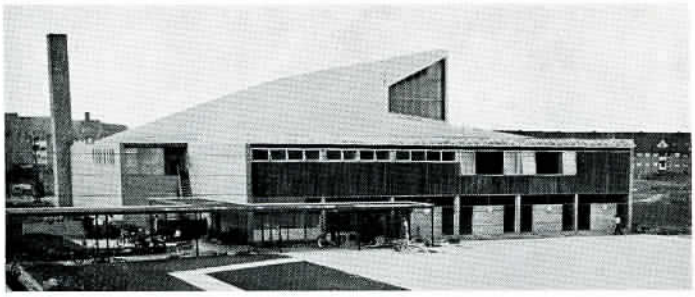

Roskilde-Hallen, samlingssted for tusinder.

Medlemmerne betaler 6.500 kr. i kontingent. I direkte tilskud yder Roskilde Domkirke 3.000 kr. årligt, Roskilde Sparekasse 1.200 kr. og diverse institutioner og virksomheder ca. 1.800 kr. Ved udstedelse af lejrpas og vandrermærker, ved bureauassistance af forskellig art og ved salg af publikationer m. v. indkommer ca. 9.500 kr. Resten, 14.000 kr., ydes af byens erhvervsdrivende ved annoncering i foreningens brochurer eller ved leje af udstillingsskabe og vinduesskilte.

TRAVLHED PÅ TURISTBUREAUET

I 1959 har turistbureauet haft kontakt med ca. 50.000 turister, hvoraf ca. 20.000 henvendte sig individuelt, medens de ca. 50.000 fordelte sig på 410 selskaber og skoler, et resultat af et forudgående propagandaarbejde.

I juli og august 1959 var der daglig i gennemsnit o. 250 daglige ekspeditioner på bureauet. 1.861 turister blev privat indkvarteret, og 2.095 lejrpas blev udstedt.

INSTITUTIONEN "FRK. HANSEN"

I 1943 fik Roskilde sin første "Frk. Hansen", der faktisk hed frk. Hansen, men hvad turistforeningens mange førere gennem årene end siden har kaldt sig privat, har de i foreningens tjeneste stedse båret navnet "Frk. Hansen".

Boghandler Flensborg gjorde slogan'et: "Se Roskilde med frk. Hansen" kendt fra Skagen til Gedser gennem brochurer og plakater, og tusinder og atter tusinder af turister har siden fulgt opfordringen.

TIL TURISMENS FREMME

I 1931 åbnede turistforeningen byens første ungdomsherberg i lokaler i Roskilde Handelsskole og drev det selv.

I 1932 arrangerede Roskilde Turistforening den første byfest i form af et asfaltbal.

I 1937 gennemførte turistforeningen, at der blev opsat projektører til belysning af domkirken ved særlige lejligheder.

I 1941 foranledigede turistforeningen, at filmselskabet Palladium optog tre film om Roskilde Domkirke og Danmarks kongegrave. De blev dels spillet som forfilm i landets biografteatre og dels fremstillet som smalfilm til brug i foreninger.

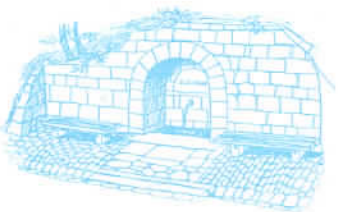

I 1947 formidlede turistforeningen det første nordiske venskabsstævne i Roskilde og har siden medvirket ved en lang række udvekslingsrejser mellem Roskilde og venskabsbyerne.

I 1952 opnåede turistforeningen, at al udgående post siden da er blevet forsynet med et stempel, der gengiver domkirkens karakteristiske spir og ordene: Roskilde Kongegravene.

I 1953 opnåede turistforeningen ved henvendelse til DSB, at det sene aften-lyntog "Vesterhavet" fik stop i Roskilde.

Model af det nye vandtårn med svømmehal forneden, restauration foroven og en milevid udsigt over land og fjord.

Fra 1954 fik Europabus på foreningens initiativ fast stoppested ved turistbureauet.

PUBLIKATIONER

Foruden sine brochurer, der hvert år spredes i tusindvis, har foreningen gennem årene udsendt en række formålstjenlige publikationer, hvoraf skal nævnes:

Arthur Fang: Turistfører (1931). Roskilde — vor by 1934. Chr. Bang: Ture i omegnen (1942). Arthur Fang: Roskilde

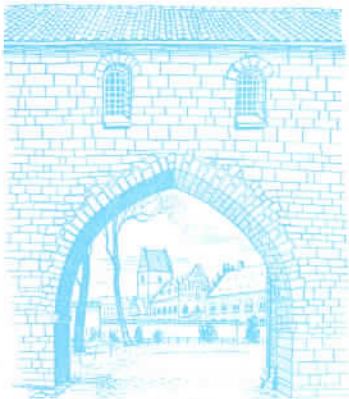

(1943). Victor Hermansen: Roskildeegnens gamle minder (1945). Arthur Fang: Rundt Roskilde Fjord (1946). "Roskilde året rundt" (1949). Arthur Fang: Roskilde (1953), Sct. Laurentii kirkeruin, Roskilde adelige Jomfrukloster (1955), Roskilde Domkirkes orgel (1957) og Middelalderlige kirker i Roskilde (1958).

Gennem årene har foreningen ladet en række smukke plakater udføre, sidst i 1955 (af tegneren Peter Holm). Desuden har foreningen ladet fremstille adskillige smalfilm, lysbilleder og color-slides og formidlet flere radioudsendelser.

TURISME ER FORRETNING

Da Roskilde Turistforening i 1909 blev stiftet, drømte ingen om, at turismen skulle udvikle sig til en folkebevægelse af så stor national- og erhvervsøkonomisk betydning, som tilfældet er. Turismen har i 1958 bragt Danmark lige så stor en indtægt i fremmed valuta som smøreksporten, d. v. s. 552 millioner kroner, så den er værd at regne med.

JUBILÆUMSØNSKER

Det vil være naturligt ved et jubilæum at slutte med at udtrykke et par ønsker. Her er de:

Vikingeskibene til Roskilde. — Stændersalen i Palæet retableret og åbnet. — Biskoppens have mellem Stændertorvet og domkirkepladsen gjort tilgængelig som offentligt anlæg med hegnsmurene bevaret. — En mere værdig, men lige så effektiv belysning på Stændertorv. — Den gamle vandmølle fra Lejre repareret og igangsat i Byparken. — Byparkpavillonen stærkt udvidet. — En smuk drikkevandskumme på Stændertorv. — Vejviserskilte til domkirken. — Men først af alt: Et stort hotel.

Når man i bladene ser planer om en 8-etagers hotelbygning til 4½ million kroner midt i byen, kan et gammelt turisthjerte godt give sig til at banke, fordi idéen er i pagt med turistforeningens formålsparagraf 1. pkt.: At arbejde for udvidelse af turistbesøget i Roskilde. Men når man så læser 2. pkt.: At foreningens formål også er at virke for bevaring af smukke og historiske steder af turistmæssig betydning, falder hjertet til ro igen.

Det nye hotel skal være inderligt velkommen, men det må bare ikke "dukke" domkirken. Den skal altid uantastet knejse over det gamle Roskilde som et vartegn og et umisteligt klenodie.

Hans Rønø.